

LBRIS

We know
books

N. PETRAȘCU

Lumi întretăiate

GRANDOAREA UNUI VEAC

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
Petrașcu, N.
LUMI ÎNTRETĂIATE- GRANDOAREA UNUI
VEAC/ N. Petrașcu – București: Paul Editions, 2025

ISBN: 978-630-6588-68-8

Anghel Demetriescu	5
Dimitrie Bolintineanu	91
Ioan Mincu	177
Dimitrie C. Ollănescu	254

Paul Editions

Casa Presei Libere, nr. 1, Corp C, Sector 1, București

www.pauleditions.ro

e-mail: pauleditions@gmail.com, office@pauleditions.ro,

vanzari@pauleditions.ro, nicoleta.petcu@pauleditions.ro,

mihaela.enache@pauleditions.ro

tel: 0730.660.427; 0731.884.583

ANGHEL DEMETRIESCU

Una din problemele grele ale criticii literare este desigur clarificarea psihologiei unor personalități, între ale căror date din viață și actele lor este o contradicție evidentă. Psihologia lor rămâne de multe ori ca un semn de întrebare fără răspuns, o taină nepătrunsă.

Un caz de felul acesta e cu *Anghel Demetrescu*. În adevăr, iată un om care face studii strălucite în țară, învățând cu ușurință și citind, în afară de cursurile școlare, și alte cărți, și care, ajuns la vârsta de 19 ani, e recomandat de foștii lui profesori și numit profesor; care absolvă admirabil literele și filozofia în străinătate, fără a voi să ia un titlu universitar – restrângerea unei conștiințe adânci; care, întors în țară, continuă a fi profesor de liceu, urmând a citi zi și noapte, și nu numai autori de întâia mână, ci și de a doua și a treia, pe care îi citează la ocazie, și nu numai în specialitățile sale, literatură, istorie și filozofie, ci și în alte direcții deosebite cu totul; care e un om sănătos, c-o inteligență speculativă și c-o memorie prodigioasă, având pururea la îndemână tot ce citise; care prețuiește pe autorii cărților pe care le citește și-i iubește ca pe niște părinți sufletești; care scrie ușor, fără să revină, și izbutește a-și făuri un stil personal; care e om bun, voind să facă bine și să fie util oricui și prin urmare și societății în mijlocul căreia trăiește; care simte plăcerea să fie, cu drept cuvânt, recunoscut ca un învățat și un talent; care e asigurat în viață prin catedrele sale definitive; care are timp disponibil, neubind alte lucruri și distracții decât cărțile; care are într-un cuvânt toate mijloacele și ispitele de a scrie – și care, cu toate acestea, până în pragul vârstei de 60 ani, adică în decurs de 40 de ani de viață intelectuală, nu scrie decât câteva articole de revistă și o prefață sau două de cărți, și acelea, rugat de alții și

scrise în câteva zile, articole, ce-i drept, ce s-ar putea asemana, prin frumusețea, prin adâncimea și vastitatea cunoștințelor din ele, cu acele peisaje luminoase ce se văd sub fulgerele nopților de vară, dar fără să scrie vreo lucrare capitală, încheată și orânduită cu metodă, fără vrun elaborat compact și complet, fără măcar o încercare de mai mare întindere, pe care toți cei ce l-au cunoscut, o întrevedeau cu puțință și firească fa el.

Să fi fost această nehotărâre din partea lui din pricina prea marii stime ce o avea pentru autorii clasici și teama de a nu rămâne prea jos față de ei? Să fi fost credința lui că nu ajunsese încă la desăvârșirea personalității sale, ca unul ce învăța neconținut, adică la înălțimea de unde se poate scrie cu folos și originalitate? Să fi fost cauza nedreptatea ce i s-a făcut de către Universitatea din București, de a fi preferat pe un altul la catedra de Istorie antică, la care se prezentase, și că, întristat și amărât, ca un tânăr ce-și pierde în primii ani de dragoste iubita lui, rămâne resemnat și tăcut tot restul vieții? Să fi fost cauza că nu lua câteodată viața în serios sau cel puțin mediul în care trăia, mediul țării noastre, și că o admirație aici, între noi, i se părea ceva neînsemnat, ca o admirație în familie, și că, dacă nu putea spune adevăruri utile lumii întregi, era ca și când nu le-ar spune? Să fi fost una din aceste cauze, să fi fost câteva, toate acestea sau altele?

Cine ar putea răspunde cu siguranță?

În neputință pentru noi de a găsi răspunsul, ne vom mărgini de a da aici amintirile noastre – mari și mici – despre om, și de a rezuma cât mai fidel puținele sale articole răzlețite prin reviste, punându-le la îndemâna celui ce – un psiholog mai profund – s-ar încumeta să pătrundă și să lumineze misterul unui astfel de suflet.

Dar stabilind acestea, se naște o altă întrebare: dacă el a scris atât de puțin, adică, mai drept, dacă n-a scris, de ce ne ocupăm în public de dânsul și nu-i păstrăm amintirea pentru noi singuri? Pentru că, mai întâi, puținul ce l-a scris e de o calitate cu totul neobișnuită, și al doilea, pentru că sunt oameni, cum e Anghel Demetrescu, care prin chiar partea lor negativă, sunt o pildă și o învățătură mai admirabilă decât multe cărți.

I.

O bucurie rară, pe care o află orice om ce citește, este aceea când dă de o carte originală, frumoasă sau interesantă și scrisă într-o formă plăcută sau spirituală, cum se întâmplă uneori în viață. Fiecare pagină, deseori fiecare frază, te surprinde c-o idee nouă, c-o imagine nemaîntâlnită, c-o formă aleasă, producându-ți o adevărată voluptate sufletească. Neapărat, această bucurie e cu mult mai mare când, în locul unei cărți de felul acesta, descoperi un om cu mintea înaltă, adică o carte vie și felurită. O astfel de bucurie sufletească am simțit eu descoperind pe Anghel Demetrescu.

Pentru întâia oară l-am întâlnit într-o casă din societate, unde era iubit și invitat din timp în timp seara la masă, în casa lui Costică Leca, fiul pictorului Leca și fratele d-nei Poenaru, pentru care Eminescu a scris *Pe lângă plopii fără soț*. Familia Leca se trăgea dintr-o viță veche italiană, ale căror armarii și blazoane se mai vedeau încă până mai deunăzi, ca friză, pe pereții casei din strada Lascăr Catargiu Nr. 25, făcută de fiul lui Costică Leca. Casa în care ne adunam noi era o clădire patriarhală, situată în colțul străzii Batiștei cu bulevardul Brătianu, astăzi rasă la pământ. Leca era un om cu dare de mână, moștenise, ca și Caragiale, pe faimoasa Momuloaia, și, din fire, om amabil și delicat, cu o carură impozantă și cu un cap frumos, amintind pe al tragedianului Rossi. Nevasta lui, Cuconița Lucreția, o persoană mică de statură, cu surâsul veșnic pe buze, un surâs fantezist, era și ea de o gentilețe rară și primea musafirii cu forme și atenții îndatoritoare. Ea avea două surori, d-rele Aurelia și Victoria, amândouă fete mari, pururea binedispuse, și care, ca toate fetele, urmăreau gândul de a se mărita, neștiind că, după cum spunea Anghel traducând anticele *Vede*, „Soarta are capricii cu care se distrează contrariind sufletele omenești, uneori până la sfârșitul vieții lor, ca în cazul de față, tocmai în ceea ce ele doresc mai cu hotărâre“. Pe lângă cele două surori ea avea și două fete și un băiat, numiți după sufletul ei poetic, cu numele: Silvia, Cireșica, Păstorel.

În familia aceasta, Anghel, se înțelege, păstra o atitudine

LIBRIS | We know books

discretă de om politic, ținându-se în conversații la nivelul celor din jurul lui și nevoind, ca să zică așa, să-și descopere minele minții sale. Rareori, în mici discuții politice, provocate de Leca, un liberal moderat, apăra pe conservatori în câte două-trei cuvinte, mai mult de formă. Cu toate acestea, simțeau din puținele lui cuvinte, că el nu scotea decât câte ceva din prisosul argumentelor sale, precum îl simțeau și din felul său de a se înfățișa, făcând totdeauna o impresie frumoasă și cuminte. Ca fizic, era înalt ca un brad, cu capul bine conformat, cu ochii mici căprui, strălucitori de bunătate, cu figura severă, cu părul castaniu și lucios, pieptănat regulat cu cărare, cu umerii înalți și pătrați, având ceva în înfățișare din Heliade Rădulescu și în același timp din scriitorul rus Turghenef. Colegii săi de la Universitatea din Berlin îl botezaseră „Goethe” și „Steaua României”. Măinile-i frumoase, picioarele mici, arătau oarecum o selecție naturală la el. Ceea ce te impresiona cu deosebire era trecerea expresiei lui de la severitatea obișnuită la surâsul unui copil. Ca port, el era totdeauna curat și corect îmbrăcat, purtând seara o redingotă neagră încheiată până sus și un pantalon discret de fantazie, ceea ce accentua și mai mult profesorul din el. Vinerea seara, timp de doi-trei ani, am fost în casa aceasta regulat, primiți în cele două saloane gri, dând dintr-unul în altul, cu candelabrele și perdelele grele, cu reproduceri pe pereți după tablourile istorice ale pictorului Leca. La 9 ore, treceam în sufrageria din fund, 10-12 persoane, unde spectacolul cel mai impresionant era tăierea curcanului de către Leca, făcută c-o artă și o delicatețe de credeai că mângâie pasărea. Anghel stătea la masă între d-rele Aurelia și Victoria, care îl luaseră sub dubla lor protecție, scoțându-i bucate dinainte, umplându-i paharul, aninându-i flori la butonieră. El zâmbea în dreapta și în stânga, cu un aer de suveran captiv într-o împărăție de femei și le arunca câte o glumă care era primită ca slovă revelatoare de Evanghelie. După masă, în saloane din nou, unde se făcea puțină muzică de d-ra Victoria, neglijând punctuația, puține recitări din poeți, materii fosforescente într-o atmosferă inflamabilă, și la 12, 12 jumătate, înapoi spre casă, ascultând observațiile lui Anghel, nostime prin hazul și uneori prin naivitatea lui de provincial poposit în capitala inimii.

Cunoscând-l pe atunci, la seratele literare ale lui Maiorescu, pe Petre Carp și, impresionat, pe de o parte, de francheta și de ultra-boierismul lui moldovenesc, iar pe de alta, entuziasmat, ca mai toți tinerii, de ideile junimismului literar, îmi propusei să scriu portretul lui Carp, și, ca să fiu mai documentat, m-am gândit să consult pe Anghel.

În ziua în care mă dusei la dânsul, l-am găsit, de altfel cum l-am găsit în urmă mai toată viața, în biroul său de la Liceul Sf. Gheorghe, cu capul deasupra unei cărți. Îi spusei ceea ce mă aducea la el, îi arătai impresiile ce-mi făcuse persoana lui Carp, îi adăugai, cum știa și dânsul, că el era nu numai un om politic, dar că făcuse și ceva literatură, traducând din englezește pe *Othello* și *Machbeth* ale lui Shakespeare, și că îmi părea un om de caracter și spiritual. Anghel zâmbi puțin, puse mâna lui albă pe pagina cărții, cum ai pune-o pe fața unei femei dragi, apoi închise cartea cu precauție, și fără nicio ezitare sau un moment de gândire, îmi făcu, în jumătate de oră, viața politică a lui Carp, pe un ton cu totul altfel decât cum mă așteptasem eu. Îmi aminti că Dimitrie Cantemir punea între familiile vechi pământene și pe familia Carpeștilor, pe care îi considera ca români din tată în fiu; îmi pomeni de studiile lui din Germania, de firea lui ambițioasă, de duelurile lui din tinerețe de prin Germania, de felul oratoriei lui care era incisivă, de tovărășia lui trecătoare cu Blaremburg și Aristid Pascal la ziarul „Țara”, de ironia lui Kogălniceanu care îl poreclise „Pacifictorul Europei” pe timpul războiului Franco-Prusian, de legătura-i cu Maiorescu și *Junimea*, de formula lui că Țara Românească se rezumă în „*Regele și dorobanțul*”, de ura lui contra muscalilor, de izbutirea lui de a-și fi întocmit un mic partid, numit de un glumeț partidul porumbeilor, din pricină că era într-o zi cu liberalii și într-alta cu conservatorii, adică în doi peri ca porumbeii, partid pe care el îl botezase al „gugumanilor”, de legea lui feudală asupra vânătorii, de traducerea lui *Machbeth* și *Othello* într-o limbă românească curioasă, în care sunt versuri ca:

Atunci cu velle pline navirul meu voghează...

de cuvintele lui de spirit, mai toate copiate de la alții: de la Goethe când zicea „Numai mediocritățile sunt modeste”; de

la Napoleon cu „A convinge sau a învinge”; de la Frederick II când zicea că el și-a stabilit cu presa un modus vivendi: „Presa poate zice ce vrea, eu fac ce vreau”; de la un altul: „Vorbele de spirit la noi sunt ca nasturii de la cămașă, ne lipsesc adesea”; de la Schopenhauer: „Venitul de 40 mii lei pentru cine face politică”, – Schopenhauer cerea 20 mii lei celui ce vrea să facă filozofie, etc.... Toate acestea, spuse într-o formă ușoară, mai mult râzând, menționând neconținut fapte caracteristice, care aveau darul de a ți se încondeia și rămâne în minte. Ceea ce te dispunea și mai mult să-l ascuți, era și frumusețea cu care vedeai mijind anticipat, ca într-o oglindă în umbră, pe față-i trandafirie, nuanțele gândirii sale dintre conștiința savantului și ironia fină a quasi adversarului politic – el fiind conservator de-al lui Lascăr Catargiu. Când termină, am rămas dezorientat. Amânai articolul pentru altă dată. Cu toate acestea, dacă ce-mi spusese nu-mi fusese tocmai pe plac, impresia despre el fu ca o descoperire rară.

Cu timpul, stima aceasta a mea pentru el creșu din ce în ce mai mult...

Peste puțin, după vizita aceea, îl văzui din nou la el acasă. Îi duceam o veste bună, de care mă cam mândream. Cu câteva zile mai înainte, după recomandarea d-rului Istrati, director atunci la Eforia Brâncoveneasă, sub Principele George Bibescu, prim efor, am fost invitat de acesta la el acasă, având a-mi vorbi, zicea invitația. La ora indicată eram la dânsul, în Palatul Prințului Știrbei de pe Calea Victoriei. După câteva minute de așteptare, el apără în salon cu înfățișarea lui politicoasă și cu aerul lui de *grand seigneur* și, după câteva vorbe binevoitoare, îmi spuse că ar dori să scrie cineva, pe înțelesul tuturor, istoria tatălui său, Domnitorul George Bibescu, pentru care are documentele necesare și că, după informațiile pe care la avea, ea ar putea fi scrisă de mine.

Am răspuns Prințului că eu nu eram pregătit pentru asemenea lucrări, dar că cunosc pe cineva în stare de a o face, și răspunsul, în privința aceasta, l-aș putea da în câteva zile. De o curtoazie franceză din alte timpuri, el îmi prezentă pe fiul său Valentin, care intrând, îl sărutase pe chelie, și, încântat de prezența vie și binedispusă a fiului său, mă întrebă în momentul când îl părăseam: — „Joli garçon mon fils, n'est-ce pas?”

Spusei acestea lui Anghel Demetriescu, care se gândi puțin și începu a-și aminti: — „George Bibescu, o figură, un voevod, un om învățat, doctor în Drept, laureat de la Paris, ales domn de boierii Munteniei, un orator de mâna întâia, un poet. Domnia lui recheamă epocile glorioase ale României... Alegerea lui la 1843 a fost o zi de respirație a țării: înceta căimăcănia. La ceremonia ungerii și întronării lui, mii și mii de oameni din popor, erau îngrămădiți pe străzi spre a privi cortegiul ce se ducea la Biserica Bunei Vestiri de la Curtea veche, unde s-a făcut ungerea și Domnul a depus jurământul. Buchete și cununi de flori curgeau de la ferestre și balcoane, iar poporul striga ura, trăiască Domnul! Bibescu purta o mantie albă lungă și cu multe cute, o pelerină de samur lungă, un gugiuman cu penaj, care amintea pe vechii noștri Domni. La Palat, unde îl așteptau boierii și o mulțime de popor, Domnul escortat de miniștri, se sui pe tron și ascultă firmanul, prin care era confirmat de Poartă în Domnia Țării Românești. Bibescu răspunse printr-o cuvântare care mișcă până la lacrimi numeroasa asistență. Seara Capitala a fost splendid luminată: lumini transparente, coroane, icoane alegorice străluciau peste tot locul. La unele ferestre luminau versuri în care se spunea că „de la Radu Negru, la Brâncoveni lăsată, Bibescu reînălță coroana nstrăinată...” În toată țara ziua aceea fu sărbătorită ca niciodată. De la Mihai Sturza, Domnul Moldovei, veni ră soli. Poeți francezi i-au făcut Ode de ocazie, în care Bibescu era comparat cu Demostene. Boierimea cu familiile lor din toate părțile țării voră să asiste la ceremonia aceasta. Până și străini din țările vecine au venit într-adins. Seara reprezentație de gală la teatru, în care se desfășură tot luxul Capitalei. Wachmanu a compus muzică de ocazie. Când sosi Domnul în lojă, publicul îl aclamă în ovații nesfârșite. A doua zi, a treia zi, au urmat baluri strălucite la Primărie, la marele logofăt Barbu Știrbei.

Ducerea foii apoi la Constantinopol, în august același an, este iar un fapt ce-i face onoare. El era înconjurat de mai mulți boieri și militari aleși. Primirea ce i s-a făcut a fost din cele mai impunătoare. Sultanul i-a dăruit o sabie de onoare, portretul său împodobit cu briliante și o baterie de tunuri, ceea ce nu mai făcuse niciodată. Înfațișarea lui ca și calitățile

sale de om i-au atras stima și simpatia tuturor. El fu un domn înțelept și bun. În discursul său de la deschiderea obșteștei adunări din anul 1846, un *cap-d'operă*, se oglindește întreg, atât ca Domn prevăzător și înfăptuitor, cât și ca orator de talent. Mai întâi, entuziasmul ce provocă prezența lui înfățișându-se în costumul lui Mihai Viteazul, fu de nedescris. Apoi felul cum fericită el Obșteasca Adunare și cum își arată mulțumirea de a se vedea înconjurat de ea; mărturisirea lui cum, decând providența l-a chemat la oblăduirea Țării, Țara a avut prilej să se încredințeze și mai bine ce e în inima lui, cu totul închinată patriei, și că, pe viitor ca și în trecut, nu se va ivi vreo dorință sau vreo mișcare în ea care să aibă alt sfârșit decât înaintarea și fericirea Țării; salutul lui către înaltele Curți Europene, faptul că modestul pavilion român este ocrotit în marile împărății otomane, întocmai ca și celelalte pavilioane; învoirea făcută cu oblăduirea Moldovei, pentru ridicarea vămilor între Principate și împreunarea veniturilor lor spre a se împărți între ele după o dreaptă analogie; buna organizare a exploatării ocnelor, pentru care a socotit de trebuință de a aduce din străinătate ofițeri de mine cu experiență spre a se putea introduce și la noi înlesnirile și îmbunătățirile ce științele și artele au adus în alte părți; găsirea stării țării fericită și liniștea țării nebântuită nici măcar un moment în scurgerea celor 4 ani – mândria cu care ne putem fâli că țara noastră înfățișează astfel o siguranță că pedepsele au ajuns a fi la noi mai ușoare decât în oricare altă parte, iar osânda morții în faptă cu totul desființată; că dreptatea cere a mărturisi și aici, că lauda cea mai mare despre acest rezultat se cuvine celei spre bine firești aplicări a poporului român, și altele și altele...

Discursul – pe care parcă Anghel îl zicea pe dinafară – este de o frumusețe clasică pentru timpul acela, adăugă dânsul; el trebuie citit în text. E plin de înțelepciune; e vorbit într-o limbă cu mireazma trecutului, cu fraze largi și clare aducând lumină până în marginea ideilor... Aminti încă câteva fapte din viața lui de Domn, între care admirabila șosea pe Munții de pe care se coboară la Turnu-Severinu, minunatul drum al Brașovului, temeinica clădire de la Cozia, reedificarea Chindiei și Bisericii Domnești din Târgoviște, propășirea armatei, încurajarea

literelor: la masa lui veneau de drept toți studenții premiați după examene – înlesnirea ducerii lui Bolintineanu la studii în Franța... În sfârșit și ca divertisment, descrise nunta lui cu cosânzeana Marița Văcărească, nuntă ca din povești săvârșită la Focșani, simbol al viitoarei Uniri, cu cea mai mare pompă ce s-a văzut vrodată, cu piețele și străzile principale împodobite cu arcuri de triumf, ghirlande de flori și de verdeață, brazi, steaguri și bandiere; cu asistența Domnului și Doamnei Moldovei și a Curții lor, a tuturor boierilor mari și a tuturor demnitarilor Țării, cu consuli, ostași, negustori și negustorese, cu fete îmbrăcate în alb, cu salve de tunuri, cu cântece de coruri, cu fanfare de muzici militare și orchestra lui Wiest, cu peste 20.000 de oameni dimprejur, cu baloane, cu candelă aprinse colorate, cu porumbițe depunând la picioarele mirilor versuri. Aranjatorul întregii serbări, fusese Assachi, și, pe deasupra tuturor lucrurilor și podoabelor, mireasa Marița Văcărească, o frumusețe blondă, muiată în aur de sus și până jos...

Cu alte cuvinte, îmi trase istoricul Domniei lui George Bibescu și, nu în vorbe și generalități vagi, ci aproape în desfășurarea faptelor ei. Apoi, după o tăcere și drept răspuns la ceea ce îi propusesem, îmi zise că, în momentele acelea, n-ar putea scrie, așa cum trebuie scrisă, istoria lui Bibescu...

Cred a fi înțeles, că dacă propunerea i-ar fi venit direct din partea familiei Bibescu, ar fi primit-o. Întâmplarea făcu ca, ceva mai târziu, Principele Bibescu, ducându-se să viziteze Constantinopolul, pe când se întorcea de la Selamlıc unde văzuse pe Sultan, încetă din viață în trăsura chiar în care venea, de un atac de cord, de care suferea, așa că proiectul său rămase fără urmare.

Între acestea, cad liberalii de la putere, după o lungă guvernare de 12 ani. Opoziția-Unită nu putea fi adusă la cărmă, de teamă de a nu se răzbuna contra liberalilor. Junimiștii erau indicați. Ei veniră cu moderatul magistrat Teodor Rosetti ca prim-ministru, cu Maiorescu la Instrucție și Carp la Externe. Duiliu Zamfirescu e numit secretar de legație la Roma, eu detașat la București, ca șef de cabinet al lui Carp, continuând a fi des în casa lui Maiorescu. În seara unei după-mese, acesta întrebă – eram numai noi cu d-na Maiorescu:

— Ei, pe cine numim director la Teatrul Național? Duiliu ar fi fost bun, dar el ne lipsește...

— Pe Caragiale, răspunsei eu. De regulă, când Maiorescu pune astfel de întrebări, erau mai mult ca să audă și alte păreri..., căci adeseori el o avea pe a lui.

— Caragiale? reluă el, director de scenă, da, dar administrator al Teatrului, cu socoteli, cu cifre... nu-l văd...

Cu toate acestea, peste câteva zile, ieși decretul cu numirea lui Caragiale ca Director, iar în comitet: Anghel Demetrescu, Dimitrie Rosetti și eu.

De aici înainte, avui ocazia a vedea des pe Anghel, atât în ședințele comitetului cât și seara la reprezentații în loja Direcțiunii. Legătura noastră luă de astă dată o formă colegială și cordială.

La el acasă, în altarul scriptelor sfinte, mă duceam cam o dată pe săptămână, cu plăcerea cu care te duci de sărbători la aer de munte.

Una din nostimadele direcției lui Caragiale de atunci a fost inovația lui de a cere membrilor comitetului să vie seara la reprezentație în frac și pantalon de culoare, ca să dea tonul publicului. Cine credeți că venea mai regulat seara în costumul de gală? Amicul nostru Anghel. Întâmplarea făcu însă ca, puțin după aceea într-o seară, la o reprezentație a Adelinei Patti, Caragiale să zărească din loja de jos prin ochelarii lui puternici, tocmai în galeria de sus a teatrului, pe d-ra Burelli, pe care o cunosc și în urmă o luă de soție. Dus în voiajul lui de nuntă, Rosetti și cu mine desființarăm costumul de gală, care nu avu nicio influență asupra publicului, dar care fu regretat de Anghel ca despărțit de o tradiție scumpă a reprezentațiilor Operei de la noi.

Contrar vorbeii franceze că: „nu există oameni mari pentru ai săi“, aș putea zice că Anghel Demetrescu, n-a fost mare decât pentru cei câțiva intimi ai săi. Într-adevăr, el era un om care insufla dragoste, nu numai prin aceea că puteai învăța de la el totdeauna ceva, dar și prin faptul că sociabilitatea lui – având la bază ce-i drept tot știința – era încântătoare; el sublima sau traducea învățătura sa, în convorbirile zilnice, într-o desfătătoare distracție intelectuală, pornind firește de la

împrejurări la ordinea zilei. Teoriile științifice sau filozofice cele mai complicate, ca filozofia naturii explicată de legea conexiunii organelor demonstrată de Geoffroi Saint-Ilaire, sau principiul selecțiunii naturale dovedit de Darwin, sau materialismul lui Moleschot, deveneau niște „năzdrăvănii“ înțelese dintr-odată de oricine le auzea la el, iar autorii diferitelor cărți mari, pentru a-i face suportabili în citații, erau când „blestematul“ de Lessing, sau „procopsitul“ de Bacon, când „prestidigitatorul“ de Victor Hugo, sau „caiafa“ de Goethe, etc. Apoi, în expunerile lui, intrau într-adins exagerări de fapte, anecdote și paradoxuri, cuvinte de spirit sau reflecții personale, sub care se strecura totul în chip simpatice, glumeț și nostim, susținând continuu surâsul ascultătorului.

Ceva rar era, că el vorbea de toți și de toate, dar niciodată de dânsul, așa că, din gura lui, n-am putut ști nimic asupra copilăriei și studiilor sale. A trebuit prin alții și cu oarecare greutate¹ să aflu: că el s-a născut în Octombrie 1847, la Alexandria, județul Teleorman, că mama lui se chema Hrizanta Veleanu și tatăl lui Dumitru Simion, de meserie boiangiu: că a fost al treilea copil la părinți din nouă; că nașul său se chema Anghel Dudea, și că de la el îi venea numele de botez care nu-i plăcea: că clasele primare le-a făcut la Alexandria, cursurile liceale la Liceul Sf. Sava din București, Facultatea de litere și filosofie tot în București, unde leagă prietenie cu Dimitrie Laurian și Ștefan Mihăilescu – „Cei trei“; că, numit profesor la Liceul Sf. Sava a fost trimis cu bursa Ministerului de Culte în Germania la Berlin, spre a-și completa studiile literare și istorice: că a avut acolo ca profesori pe marele istoric și filolog Mommsen și pe Curtzius; că, reîntors în țară la 1881, a continuat cursurile sale ca profesor de Istorie la Liceul Sf. Sava, ocupând în același timp și direcțiunea internatului de la același liceu: că s-a prezentat la concursul pentru catedra de Istorie antică de la Facultatea de litere și filosofie din București, unde a reușit concurentul său Gr. Tocilescu; că a trecut apoi ca profesor de istorie la Liceul Lazăr și că, în 1889, a luat direcția liceului de băieți Sf. Gheorghe, unde a fost și profesor de istorie și de limba latină.

¹ Prin regretatul Chr. Bănescu, fost director la Liceul Sf. Gheorghe.